Orosz Tudományos Akadémia USA- és Kanada-tanulmányok Intézete / Russian Academy of Sciences Institute for the U.S. and Canadian Studies (ISKRAN)

Az Orosz Tudományos Akadémia USA- és Kanada-tanulmányok Intézetét 1967-ben alapította Georgij A. Arbatov, az Orosz Tudományos Akadémia tagja. Az alapító 1995-ig vezette az intézetet, majd a jelenlegi igazgató, Szergej M. Rogov, a történettudományok doktora vette át az irányítást. Rogov 1966 és 1971 között a Nemzetközi Kapcsolatok Moszkvai Állami Intézetében végezte egyetemi tanulmányait, majd 1972 és 1976 között az ISKRAN posztgraduális képzésén folytatta tanulmányait. 1976-tól kezdve az intézet munkatársa, előbb a katonai és politikai tanulmányok részleg egyik osztályának vezetője, majd három évig a Szovjetunió washingtoni nagykövetségén az intézet képviselője, ezután tért vissza Moszkvába, az intézetbe.

Az intézet alapítása óta vezető helyet foglal el a moszkvai tudományos kutatóintézetek között, sajátos agytrösztté vált, amely az Amerika- és Kanada-kutatók egyik „gyűjtőhelye". Az amerikai Foreign Policy Research Institute 2007-ben a világ legjelentősebb think tank-jei közé sorolta az ISKRAN-t.

Az intézet intézményi szerkezete az alapítás óta többször is változott, míg elnyerte mai struktúráját. Legfontosabb szakterülete ma az Egyesült Államok belpolitikájának, illetve az USA világban játszott szerepének a kutatása. Az ISKRA az egyik legfontosabb tanácsadó központnak számít bel-, kül- és védelmi politikai kérdésekben. Elemzéseit, publikációit rendszeresen használja az Orosz Föderáció Elnöki Hivatala, nemzetbiztonsági tanácsa, külügyminisztériuma, az Orosz Föderáció parlamentjének alsó-, illetve felsőházának külügyi bizottságai és egyéb szervezetek.

Az ISKRAN-ban jelenleg 202 ember dolgozik, közülük 157-en tudományos munkatársak, akik közül egy akadémikus, egyikük az akadémia levelező tagja, továbbá 28 a doktori fokozattal és 62 a kandidátusi fokozattal rendelkező munkatárs. Struktúráját tekintve az intézet hat osztályból áll, melyek további részlegeikre tagolódnak a kutatási irányoknak megfelelően.

A *Külpolitikai Osztályon* belül öt részleget találunk, melyek a következők:

- orosz–amerikai kapcsolatok központja,
- az Egyesült Államok külpolitikai mechanizmusait tanulmányozó központ,
- regionális kérdések központja,
- nemzetközi tanulmányok központja,
- a közel-keleti konfliktus tanulmányok központja.

Amint az a részlegek felsorolásból is kitűnik, az ISKRAN kutatói elsősorban az Egyesült Államoknak a világ különböző régióiban követett politikáit, az orosz–amerikai kapcsolatokat, illetve az amerikai külpolitikai kurzusok különféle koncepcióit és doktrínáit tanulmányozzák. A kutatók elemzik a két ország kapcsolatainak, illetve az Egyesült Állomok külpolitikájának múltját (a hidegháborús és az azt követő időszakban napjainkig), próbálják feltárni az amerikai külpolitika működésének mozgatórugóit, belső folyamatait, emellett pedig igyekeznek előrejelzéseket készíteni a közelebbi és távolabbi jövőre nézve.

Az egyes központok között jól megfigyelhető a munkamegosztás: az orosz–amerikai kapcsolatok központja nevében is mutatja, hogy a két állam viszonyát vizsgálja. Külön hangsúlyt fektet a hidegháborús reláció tanulmányozására, napjaink legfontosabb problémáinak vizsgálatára (globális felmelegedés, migráció, energiaügyek, gazdasági válság, stb.), az orosz–amerikai kapcsolatok regionális aspektusainak kutatására.

Az Egyesült Államok külpolitikai mechanizmusait tanulmányozó központ elsősorban a döntéshozatali mechanizmusok kuta-

tására összpontosít, külön figyelmet fordítva a nemzetbiztonsági tanácsra és külügyminisztériumára.

A regionális kérdések központja elsősorban az Egyesült Államok „közelkülföldön", azaz az egykori Szovjetunió tagállamaiból a Dél-Kaukázusban, Közép-Ázsiában és a Kaszpi-tengernél létrejött független országokban folytatott amerikai külpolitikai tevékenységét vizsgálja, emellett az EU–NATO–USA kapcsolatok is ehhez a szervezeti egységhez tartoznak.

A nemzetközi tanulmányok központja az Egyesült Államok szövetségi politikáját vizsgálja – kiemelt helyen foglalkoznak a NATO–USA kapcsolattal, illetve az Egyesült Államoknak a regionális szövetségi szervezetek kialakításában játszott szerepével.

Végül a közel-keleti konfliktus tanulmányok központja az USA közel-keleti politikájának alakulását elemzi, külön figyelmet szentelve e terület belpolitikai mozgatórugóinak, a különböző amerikai agytrösztök szerepének, a különféle külső tényezők hatásainak, a nemzetközi terroristacsoportok tevékenységének. Ez utóbbi központ két honlapot is üzemeltet (www.mideast.ru és a www.america-russia.net címeken).

A Kanada-tanulmányok osztálya egyetlen részleget foglal magába, ez pedig – értelemszerűen – Kanadával foglalkozik. Mivel nincsenek külön műhelyek, ez az egy részleg foglalkozik minden aspektussal: Kanada energetikai szektorával, természeti erőforrás-potenciálja felhasználásának kérdéseivel, Kanada világban betöltött szerepével, külön vizsgálva a környezetvédelemben, a globális problémák megoldásában mutatott aktivitását, és persze az orosz–kanadai viszonyt. Az osztály három fő kutatási iránya a következő: Kanada belső társadalomi-gazdasági és politikai folyamatai; az ország külpolitikai és külgazdasági tevékenysége, a világpolitikai arénában betöltött szerepe; az orosz–kanadai kapcsolatok kérdései és fejlődésük lehetőségei.

A belpolitikai osztályon belül találjuk a belpolitikai tanulmányok, illetve a társadalompolitikai tanulmányok központjait. Előbbi részleg feladata többek között az Egyesült Államok államhatalmi intézményeinek, hatalom és társadalom kapcsolata kérdéseinek, az amerikai parlamentarizmus és demokrácia sajátosságainak, a lobbizásnak, a bevándorlás kérdéseinek vizsgálata, stb. A társadalompolitikai tanulmányok központja az Egyesült Államok politikai rendszerét, politikai folyamatait, választási kampányait, politikai kultúráját kutatja. Más kutatási területként értelmezhető az alkotmányos jogok, emberi jogok, bíráskodás, illetve az államhatalom összefüggéseinek tanulmányozása. Legfrissebb kutatási területük a gender-tanulmányok (nők státusának, politikai részvételének, jogaik érvényesülésének, stb. vizsgálata).

A gazdasági és közigazgatási osztály öt részlege:

- társadalomgazdasági tanulmányok központja,
- energiabiztonsági problémák központja,
- külgazdasági tanulmányok központja,
- az USA és Kanada mezőgazdasági kérdéseinek központja,
- közigazgatási kérdések központja.

A társadalomgazdasági tanulmányok központja szerteágazó kutatásokat végez az általa felölelt területen, mely magába foglalja költségvetési politikától kezdve a háborús veteránok szociális védelmén, az egészségügyi szolgáltatások, a kisvállalkozások lehetőségeinek tanulmányozásán át a gazdaság növekedési lehetőségeinek vizsgálatáig az egyesült államokbeli társadalompolitikai, társadalomgazdasági kérdéseket. Az energiabiztonsági problémák központja neve magáért beszél: minden, a területre vonatkozó kérdéssel foglalkoznak az itt dolgozó kutatók. külgazdasági tanulmányok központja az Egyesült Államok világgazdaságban betöltött szerepét vizsgálja. Kiemelt figyelmet fordítanak a napjainkban rendkívül aktuális témákra, pl. mint az USA belső piacának, és a világgazdaságra gyakorolt hatásainak vizsgála-

ta, illetve az USA szerepének értékelése a világgazdaság valuta- és hitelrendszerében. Természetesen fontos szerepet tölt be az orosz–amerikai gazdasági kapcsolatok tanulmányozása is. Az Egyesült Államok és Kanada mezőgazdasági kérdéseinek központja a szakterület minden fontos kérdését tanulmányozza, ezek között is kiemelten a terület állami szabályozását (mind az USA-ban, mind Oroszországban), a génmódosított növények termesztését az Egyesült Államokban és a fejlődő államokban, az amerikai és az orosz mezőgazdaság fejlesztési lehetőségeinek közös kérdéseit. A közigazgatási kérdések központja fő kutatási irányai a következők: közigazgatási reform az USA-ban, stratégiai menedzsment, a tudományos és oktatási szféra igazgatási kérdései, az új intézkedések bevezetésének közigazgatási problémái.

A katonapolitikai osztály három kutatóközpontra osztva végzi munkáját, melyek a következők:

- katonai-stratégiai tanulmányok központja,
- az USA katonai politikájának regionális aspektusainak központja,
- hadiipari kérdések központja.

A katonai-stratégiai tanulmányok központja legfontosabb kutatási területei között találjuk az Egyesült Államok, Oroszország, illetve a világ katonai szempontból fontos egyéb államainak védelmi politikáinak kutatását (katonai stratégiák, hadseregátalakítási stratégiák, haderőreformok figyelemmel követése, stb.), a nemzetközi terrorizmus elleni harc lehetőségeinek vizsgálatát, és a nemzetközi stratégiai stabilitás tanulmányozását. Az USA katonai politikájának regionális aspektusainak központja nagyon hasonló feladatot lát el, mint a regionális kérdések központja (külpolitikai osztály). A két részleg között a különbség az, hogy utóbbi a diplomáciai kapcsolatokkal foglalkozik, előbbi a védelmi, katonai kérdéseket helyezi előtérbe. A struktúra is hasonló: kiemelt szerep jut Európának, a posztszovjet térségnek, illetve a Közel-Keletnek. A hadiipari kérdések központjának legfontosabb feladata az Egyesült Államok hadiipari politikájának elemzése.

A hatodik, az információs osztály a technikai hátteret biztosítja a nyugodt és hatékony kutatómunkához.

Az ISKRAN a kutatások mellett oktatással is foglalkozik. Egyfelől lehetőség van aspirantúrára az intézet szervezésében, másfelől az ISKRAN együttműködve a Humán Tudományok Állami Egyetemével világpolitikai szakot alapított a nevezett felsőoktatási intézmény keretei között, amelynek dékánja az ISKRAN igazgatója. Két szakirányon ötéves képzést kínál a szak, amelynek elvégzését államilag elismert diploma igazolja. A képzés során a diákok gazdasági és politikai elemzési gyakorlatot szereznek, külpolitikai, történelmi ismeretekkel gazdagodnak.

Az intézet kutatói rendszeres vendégek a témakörbe vágó nemzetközi konferenciákon. A Marylandi Egyetemmel közös oktatási programban elsősorban védelmi, stratégiai kérdéseket járnak körül a két intézmény kutatói a kurzus során, melyet videokonferenciák és egyéb interaktív eszközök segítségével valósítanak meg.

Az intézet a fenti tevékenységek mellett korábban tudományos folyóiratot adott ki kezdetben *Egyesült Államok – Gazdaság, politika, ideológia,* majd (2000-2006 között) *USA és Kanada– Gazdaság, politika és kultúra* címmel. 2006-ban a nyomtatott folyóiratot internetes folyóirat váltotta fel, *Oroszország és Amerika a XXI. században* címmel. A lap főszerkesztője Sz. M. Rogov, az ISKRAN vezetője. A lapnak eddig (2006 óta) hat száma „jelent meg" az interneten (www.rusus.ru). A lap szerzői globális és regionális kérdésekkel foglalkoznak, mint az orosz kül- és belpolitika politikai elemzése; a nemzetközi életben zajló fontosabb események, történések elemzése; a közigazgatás, illetve állami irányítás kérdéskörének szisztematikus elemzése; új ötletek, hipotézisek bemutatása, stb.

(Abelovszky Tamás)

Források

- http://www.iskran.ru
- http://www.rusus.ru
- http://www.mideast.ru
- http://www.america-russia.net
- http://www.res.ethz.ch/net/prin/iskran.cfm
- http://www.fpri.org/research/thinktanks/mcgann.globalgotothinktanks.pdf
- http://dic.academic.ru/dic.nsf/enwiki/10514143
- http://www.america-russia.net/eng/centers/85376346